

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clüveri[i] Germaniæ Antiquæ Libri tres

Clüver, Philipp

Lugduni Batavorum, 1631

Cap. LII. De iis, quæ post prælium victoriamque à victoribus fiebant.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44541

De iis, quæ post prælium victoriamque à victoribus fiebant.

PART A victoriâ, victores multum captivos, plus prædam avidi sectabantur: quidpe qui aut libertatis vindicandæ causâ, aut prædæ obtinendæ gratiâ, quæ una omnibus stipendia, bella ingrediebantur. Dio, lib. LVI, de clade Varianâ: *κάν πάντες ἀπώλοντο, ἢ ἔξάλωσαν, εἰ μή οἱ βάρβαροι πλεῖστον τῆς λείας ἀρπαγῆν ἀροῦσι ἐθροον.* id est: Omnesque Romani occisione peribant, aut capiebantur, ni Germani diripiendâ prædâ occupari cepissent. Auctor noster, annal. libro I, de Cheruscorum cum Romanis prælio in Vestofaliâ commisso: *Cæcina, dum sustentat aciem, suffosso equo delapsus circumveniebatur, ni prima legio sese opposuisset. juvit hostium aviditas, omisâ cade prædam sectantium.* & historiar. libro IV: *Obstitit incensibus pravum inter ipsos certamen, hoste omisso spolia consecrandi.* Præda igitur non æqualiter in eos divisa: sed quod quisque adsequebatur, id sibi ferebat. Prædam naçti, festam statim agebant eodem in loco diem, noctemque proximam. Annal. libro XII, de Chattis, latrocinia prope Rhenum & Maguntiacum agitantes: *Qui levum iter petiverant, recens reversos, prædâque per luxum usos, & somno graves circumvenere.* & prædicto libro I, de Cheruscis, qui prosperè adversus Romanos pugnaverant: *Nox per diversa iniquies: cum barbari festis epulis, leto cantu, aut truci sonore subjecta vallium, ac resultantis saltus complerent: apud Romanos invalidi ignes, interrupta voces.* In captivos deinde qualeis se gesserint, ostenditur annal. libro XIII: *Sed bellum Hermanduris prosperum, Chattis exitio fuit: quia victores diversam aciem Marti ac Mercurio sacravere. quo voto, equi, viri, cuncta cæta occidioni dantur.* Quo ritu occidioni data fuerunt, docet idem auctor, annal. libro I; locum cladis Varianæ describens: *Prima Vari castra, lato ambitu, & dimensis principis, trium legionum manus ostentabant: dein semiruto vallo, humili fossâ, accise jam reliquæ confedisse intelligebantur. Medio campi albertia ossa, ut fugerant, ut restiterant, disjecta, vel aggerata. adiacebant fragmina telorum, equorumque artus: simul truncis arborum ansefixa oraculis propinquis barbara ara, apud quas tribunos ac primorum ordinum centuriones mactaverant. & cladis ejus superstites, pugnam aut vincula elapsi, referebant; Hic cecidisse legatos, illic raptas aquilas; primum ubi vulnus Varo adactum; ubi infelici dextrâ & suo icu mortem invenerit: quo tribunali concionatus Arminius: quot patibula captivis, quæ scrobes.* Ex quibus patet, hæc quoque cuncta in loco aut prope locum pugnæ gesta. Primarii igitur captivorum ad aras è cespite viridi constructas Marti ac Mercurio, præcipuis ac maximis Germanorum diis, mactabantur. reliqui aut patibulis, id est, crucibus suffigebantur, aut humo mergebantur. cætorum in pugnâ capita arborum truncis præfigebantur. Equos, & reliqua quomodo cremaverint in immensæ magnitudinis colossis, supra, cap. xxxv, ostensum est. Morem hunc cremandi manubias fuisse antiquissimum, ex Asiâ, in dispersione gentium, non modò in Celticam universam à Celtis, sed in reliquis quoque terras ab aliis gentibus delatum, ex aliarum gentium paribus colligitur exemplis. nam & Romani partem prædæ in honorem deorum cremare solebant. Eumenius in panegyrico: *Si bello parta Marti dicentur; si mari quaesita Neptuno.* Apud Livium, lib. V III, antiqua est lex: *Vulcano arma, sive cui alii divo votere volet, jus esto.* Et lib. III: *Magna vis armorum capta. ea omnia imperator Vulcano sacrata incendit.* lib. X: *Spolia hostium, coniecta in acervum, Iovi victori cremavit.* De Annibale, Pœnorum in Italiâ duce, sic Silius lib. X:

*Armorumque jubet consurgere acervos,
Asuros Gradive tibi.*

Et mox:

*Asit tibi bellipotens sacrum constructus acervo
Ingenti mons armorum surgebat ad astra.
Ipse manu celsam pinum flammâque comantem
Attollens ductor, Gradivum in vota ciebat:
Primitias pugna, & lati libamina belli,
Hannibal Ausonio cremat hæc de nomine victor;
Et tibi Mars genitor, votorum haud surde meorum,
Arma electa dicat, spirantum turba virorum.
Tum face coniectâ populatur fervidus ignis
Flagrantem molem, & ruptâ caligine in auras
Actus apex, claro perfundis lumine campos.*

Ergo noctu cremabantur. Aliæ an idem fecerint gentes, ego quidem ignoro.

Ec 3

Ceterò

Ceterò Diodorus, lib. v, egregiam Gallorum Germanorumque à prælio redeuntium pompam describit, his verbis: τῶν ἢ προσήτων πολεμίων περὶ κεφαλὰς ἀφαρῶντας, περὶ ἀπὸ τοῦ αὐχένος τῶν ἵππων· πὰ ἢ σὺλα πῆς θρηάσας· τῶν δὲ ἡμαγυρῶν λαφύρα γὰρ ἐπιμαγυρῶντες καὶ ἀδοντες ὕμνον Ἰπνίκιον· καὶ ἀκροθίνια τῶν τε οἰκίας προσήλυσιν, ὡς περ ἐν κωνηγίαις ἡσὶ κεχρημένους θρηάσας· τῶν ἢ Πιφανεσῶτων πολεμίων κεδρωσῶντες πῆς κεφαλὰς, Πιμελῶς τῶν ἐν ἐν δάρακι, ἢ πῆς ξένους Ἰπιδκνύσας, σεμνωμόμοι διότι πῆς δε τῆς κεφαλῆς τῶν προσήτων πῆς, ἢ πατῆρ, ἢ ἐαυτῶν, πολλὰ χεῖματα διδόμην αὐτοῦ εἶλαβα. Φασὶ δὲ ἕνας αὐτῶν κωχίλασθαι διότι χροσὸν ἀντίσειθμον τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ εἶδεν, βάρβαρον ἕνα μεγαλοφυγίαν Ἰπιδκνύμοι. Hoc est: *Cætorum hostium capita truncata equorum collis appendunt. spolia sanguine polluta famulis, velut in triumpho preferenda, tradunt. atque his manubiarum quasi primitias, non secus atque feras in venatibus ab se trucidatas, adium vestibulis præfigunt. nobiliorum hostium capita cedrino peruncta, diligenter in arcâ adservant: & hospitibus ac peregrinis ea ostentantes, gloriantur, quòd majorum aliquis, vel pater, vel etiam ipse, magnam licet pecunie vim pro hoc capite oblatam habuerit, tamen non acceperit. Nonnulli eò usque jactationis provehuntur, uti æquilibri auri pondere caput permutare nulerint: barbaram hoc pacto animi magnitudinem ostentantes.* Hæc equidem tam de Gallis, quàm de Germanis Diodorus. Strabo etiam, lib. iv, de Gallis sermonem habens, utrique genti eundem morem tribuit, iisdem penè verbis, nescio an ex eodem, quo ille, fonte, id est, ex Posidonii monumentis, defumtis. sic igitur Strabo: προσήτοι ἢ τῆς ἀθανοῖα καὶ τῆς βάρβαρον, ἢ τῆς ἐκφυλον, ὁ πῆς προσβόρροις ἔθνεσιν· τῶν δὲ ἀπὸ τῆς μάχης ἀπὸντας, πῆς κεφαλὰς τῶν πολεμίων ἐξάπην ἐκ τῶν αὐχένων τῶν ἵππων, κημίσι πῆς ἢ προσήτων πάλωσιν τῶν θείων πῆς προσπλάσις. Φησὶ γὰρ Ποσιδώνιος· αὐτῶν ἰδὲν ταῦτων πολλὰ καὶ, ἢ τῶν μὲν προσήτων ἀπὸντας, καὶ ἢ τῶν περὶ τῆς πάλωσιν πάλωσιν. πῆς ἢ τῶν ἐαυτῶν κεφαλὰς κερῶντες, ἐπεδύκνουσιν πῆς ξένους, καὶ εἰς πῆς ἰσοσάσιον χροσὸν δόπωσιν ἢ ξίην. Id est: *Habent eorum etiam ingenia barbaricum quiddam, & inusitatum, quod plerasque septemtrionaleis gentes comitatur. nempe à pugna redeuntes, capita hostium de collis equorum suspendunt: & spectaculi gratiâ, vestibulis adium antefigunt. Id se multis Gallia in locis vidisse ait Posidonius. quumque initio rem insolentem averfaretur, consuetudine tandem eam sibi minùs molestam redditam. Capita verò illustrium virorum, cedrino inungentes, peregrinis ostentabant. neque reddere ea dignabantur, si quis tantumdem auri pondus pro redimendis iis offerret.* Hoc scilicet est, quod Diodorus, eodem libro, de Hispanis adleverat: τοῖς δὲ ἢ τῆς πῆς ἰσοσάσιον καὶ πάλωσιν τῶν ἀπὸντας ὡμοί, πῆς ἢ τῶν ξένους Πιμελῶς ἢ Φιλάνθωμι. id est: *Quod ad mores attinet: erga maleficos atque hostes sunt crudeles: sed erga hospites atque peregrinos, mites atque humani.* Sed & Livius idem illud de Gallis testatur, lib. x: *In conspectu fuere Gallorum equites, pectoribus equorum suspensa gestantes capita, & lanceis infixâ; ostantesque moris sui carmine.* Silius Italicus, lib. iv, de Gallis, ad Ticinum flumen primâ pugna cadentibus:

*Demetit averfi Vesagus tum colla, jubaque
Suspensam portans galeam, atque inclusa peremti
Ora viri, patrio divos clamore salutat.*

Porro de Gallis in Italiâ ita Livius, lib. v: *Postremò cætorum spolia legere, armorumque cumulos, ut mos eis est, coacervare.* Cæsar, belli Gall. comment. vi, de universis Gallis Transalpinis: *Martem bella regere arbitrantur. huic, quum prælio dimicare constituerunt, ea, quæ bello ceperint, plerumque devovent. qui superarunt, animalia capta immolant: reliquas res in unum locum congerunt. multis in civitatibus harum rerum exstructos cumulos locis conspicari licet. neque sæpe accidit, ut neglectâ quispiam religione aut capta apud se occultare aut posita tollere auderet. gravissimumque ei rei supplicium cum cruciatu constitutum est.* Germani nostri an similia excitarint trophæa, haud temerè dixerim. Atque istæ equidem fuere consuetudines in bellis gravioribus. in levioribus bellis, sive in latrociniiis quem observaverint ritum in abducendis captivis imbellibus, patheticè enarrat Marcellinus, lib. xxxi, de Gothis, Thraciam deprædantibus, verba faciens: *Vastabundi omnes per latitudines Thracia pandebantur impudè, ab ipsis tractibus, quos prætermeat Ister, exorsi, adisque Rodophen, & tractum, qui immensa disternat maria, rapinis & cadibus, sanguineque, & incendiis, & liberorum corporum corruptelis, omnia sædissime permiscentes. Tunc erat spectare cum gemitu factâ dictu visusque prædara, attonitas metu feminas stagnis concrepantibus agitari; factibus gravidas adhuc immaturis, antequam prodirent in lucem, impia tolerantibus multa: implicatos alios matribus parvulos: & puberum audire lamenta, puellarumque nobilium, quarum stringebat fera captivitas manus: postque adulta virginitas, castitasque nuptiarum, ore affecto flens, ultima ducebatur: mox profanandum pudorem optans morte, licet cruciabili, prævenire.* Tacitus, annal. lib. xiiii, de Anfibariorum gente, à Chaucis pulsâ, per Tencterorum, Bructerorum, Uspiorum, Tubantumque finis quærendo fedeis vagante: *Quorum terris exacti, cum Catos, dein Cheruscos*

rufcos petissent; errore longo, hospites, egeni, hostes, in alieno, quod iuventutis erat, caduntur. imbellis aetas in pradam divisa est. Annal. lib. II; prælio Romanos inter atque Cherufcos commisso: Quintà ab horà diei ad noctem caesi hostes, decem millia passuum cadaveribus atque armis opplevè: repertis inter spolia eorum catenis, quas in Romanos, ut non dubio eventu, portaverant. Annal. libro XII: ubi Chatti, latrocinia prope Rhenum ac Maguntiacensia castra agentes, oppressi fuère: Aucta latitia, quòd quosdam è clade Varianà, post quadragesimum annum, servitio exemerant. Hi quo loco, aut quo in usu apud illos fuerint, indicat Seneca, in epist. LVII: Varianà clade quàm multos splendidissimè natos, senatorium per militiam auspicientes gradum, fortuna depressit? alium ex illis pastorem, alium custodem case fecit. Verùm hæc tenus de re militari præcorum Germanorum differuisse sufficiat.

C A P. LIII.

De funeratione mortuorum.

ACTOR noster, explicatis universis ac singulis morum partibus, tandem in vitæ fine concludit. *Funerum, inquit, nulla ambitio. id solum observatur, ut corpora clarorum virorum certis lignis cremantur.* corpora scilicet eorum, qui claritudinem nominis per arma ac bellicas virtuteis adquisiverant, aut ex generis nobilitate ducebant. Quidam interpretes hunc auctoris locum haud satis percipientes, sic intelligendum docent, quasi omnium reliquorum corpora humo condita fuerint; clarorum solummodò virorum cremata. quod opidò falsum est. Diodoro hæc sunt verba, de Germanis juxta & Gallis perscripta, lib. V: *Εἰώθεσι καὶ πρὸ δειπνῶν ἐκ τῶν τοχόρων πρὸς τὴν ἀλὴν τῶν λόγων ἀμιλλᾶν κατὰ πάντας, ἐν περικλήσεως μονομαχείᾳ πρὸς ἀλλήλους. πρὸ ἑδὲν πημέτροι πλὴν ἑβίης πλὴν πλῆ. ἐνισχύει γὰρ πρὸ αὐτοῖς ὁ Ἐπιπυζόρος λόγος, ἕν περ ψυχῆς τῶν ἀντιπάλων ἀθανάτους εἶναι συμβέβηκε, ἃ δὲ ἐτῶν ἀριστοῦτων πάλιν βίβην, εἰς ἕτερον σῶμα τῆς ψυχῆς ἐσθνομένης. διὸ καὶ τὰς ταφὰς τῶν τετελευτηκότων ἐνέως Πυθαγόρας γερραμίδους πρὸς οἰκείους τετελευτηκότων ἐμβαλάειν εἰς τὴν πύργον, ὡς τῶν τετελευτηκότων ἀναγνώσασθαι ταύτας.* hoc est: Solent inter ipsas quoque epulas, causâ ex jurgio leviter arreptâ, exsurgere: & ex provocatione inter sese digladiari; vitæ jacturam nihili aestimantes: nam Pythagora apud illos opinio evaluit, quòd anime hominum immortales, in aliud ingressæ corpore, definito tempore denuò vitam capebant. idèoque in funeratione mortuorum quidam epistolas, propinquis defunctis inscriptas, in rogum conjiciunt, quæ ab iis legantur. Hæc nempe Diodorus de omnium pariter funeratione, sine ullo discrimine, sine exceptione, sine humanationis mentione, scribit. Sed morem hunc cremandi mortuorum corpora, non modò universis Celtis nostris, per Illyricum, Germaniam, Galliam, Hispaniam, Britannicasque insulas; verùm toti terrarum orbi fuisse communem, veteres ubique testantur historia: nuncque in extero simul orbe, & in orientalibus, meridionalibusque nostri orbis partibus esse vulgarem, vulgò notum est. Paucæ quædam antiquitus nationes ab eo fuerunt alienæ. ut Hebræi, Chaldæi, Persæ, Derbices, & Troglodytarum, Meroitarumque, ac Thracum nonnulli; qui omnes corpora defunctorum humabant. Caspii, & ex Indis Taxila, vulturibus ea atque feris abjiciebant: ut & Persæ magorum suorum corpora. ex Indis etiam Callatiæ, ex Sarmatis Essedones, & ex Britannicis populis Iberni parentum defunctorum corpora epulando confumebant. nonnulli Meroitarum in flumen Nilum abjiciebant mortuos. alii ex eadem gente circumfuso vitro intra penetralia domi collocabant: ut & Aegyptii arte medicatos. quarum omnium funerationum testes sunt, inter alios scriptores, maximè libri sacri, Herodotus, Strabo, Mela, ac Plinius; cujus verba mox citabo. Ex reliquarum gentium unanimi consensu patet, vetustissimum fuisse illum cremandi, ab urbis Babylonicæ ædificatione, & lingvæ primævæ confusione, in universum orbem pervectum. Nec equidem dubitaverim, jam ante aquarum inundationem fuisse usitatum; ut pleraque alia diversis gentibus communia. Primam ejus originem si ve causam Plinius videtur indicare, in lib. VII, cap. LIV, his verbis: *Ipsum cremare apud Romanos non fuit veteris instituti; terrâ condebantur. At postquam longinquis bellis obrutos erui cognovè, tunc institutum. Et tamen multa familia præcorum servavè ritus. sicut in Corneliâ nemo ante Syllam dictatorem traditur crematus. idque voluisse, veritum talionem, eruto C. Marii cadavere.* Sed ad nostram gentem revertor. Verba igitur Taciti prædicta, in hanc intelligenda sunt mentem: Scilicet omnium pariter mortuorum apud Germanos corpora fuisse cremata: sed sine ambitione ac pompâ, vulgaribus lignis. clarorum tantum virorum corpora certis combusta lignis, id est, quæstis atque dilectis. Longè ab hac Germanorum modestiâ diversum tradit morem in Gallis Cæsar, commentario VI. *Funera sunt,*